

Advies nr. 17/2016 van 27 april 2016

Betreft: wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke (CO-A-2016-012)

De Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer

Gelet op de wet van 8 december 1992 *tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens* (hierna WVP), inzonderheid artikel 29;

Gelet op het verzoek om advies van de heer Siegfried Bracke, Voorzitter van de Kamer ontvangen op 25/02/2016

Gelet op het verslag van de heer Yves Roger, Commissaris;

Brengt op 27 april 2016 het volgend advies uit:

I. VOORWERP VAN DE AANVRAAG.

1. De Voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, de heer Siegfried Bracke heeft de Commissie verzocht om advies uit te brengen over het wetsvoorstel van 9 januari 2015 tot wijziging van de wet van 26 juni 1990 tot bescherming van de persoon van de geesteszieke (hierna het wetsvoorstel).
2. Dit wetsvoorstel strekt ertoe de bescherming te verbeteren van de geesteszieke door het aantal personen dat door de bevoegde rechter moet worden gehoord, uit te breiden alvorens een beschermende maatregel te nemen over de geesteszieke (bijvoorbeeld een beslissing tot opname voor observatie of beëindiging van de observatie). Het wetsvoorstel voert tevens de verplichting in om bepaalde dichte familieleden in te lichten van alle beschermingsmaatregelen die in het kader van de wet van 26 juni 1990 ten aanzien van de geesteszieke werden getroffen.

II. ONDERZOEK VAN DE ADVIESAANVRAAG

1. Toepassing van de WVP
3. De huidige wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke (die niet voor onderzoek werd voorgelegd aan de raadgevende commissie) bepaalt dat de rechter alle andere personen mag horen waarvan hij de hoorzitting nuttig acht.
4. Het wetsvoorstel kent aan de eiser en aan bepaalde dichte familieleden het recht toe om gehoord te worden door de bevoegde rechter (vrederechter of jeugdrechtbank) alvorens te beslissen dat een geesteszieke voor observatie wordt opgenomen, mits dit mogelijk is binnen het kader van de termijn van 10 dagen die de rechter heeft om uitspraak te doen (artikel 2 van het wetsvoorstel). Dit recht wordt meer precies toegekend aan de eiser en de volgende dichte familieleden (hierna de "familiekring"):
 - de echtgeno(o)t(e), wettelijk samenwonende of feitelijk samenwonende van de zieke;
 - desgevallend de wettelijke vertegenwoordigers van de minderjarige zieke;
 - Voor wat betreft de kinderen van de zieke die over hen een ouderlijk toezicht uitoefent: desgevallend de andere ouder of de persoon die het kind feitelijk opvangt.

5. Deze hoorzittingen brengen met zich mee dat de rechter persoonsgegevens verwerkt van de geesteszieke en zijn familiekring om zijn opdrachten uit te voeren als bedoeld onder artikel 8, § 2 (a) van de wet van 8 december 1992 voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (hierna "WVP").
6. Het wetsvoorstel voorziet ook in een zeker aantal gevallen waarin de familiekring moet worden ingelicht over de beschermingsmaatregelen die ten aanzien van de geesteszieke werden getroffen en dit alvorens ze uit te voeren.
7. De kennisgeving aan de familiekring van de genomen beschermingsmaatregelen ten aanzien van de geesteszieke door een lid van de rechterlijke orde of door een hoofdgeneesheer van de instelling waar de geesteszieke verblijft, is een verwerking van persoonsgegevens als bedoeld onder artikel 1 van de WVP.
8. De beschermingsmaatregelen die worden getroffen ten aanzien van de geesteszieke in het kader van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke, bevatten zeker gegevens over de (mentale) gezondheid van de zieke, zoals bedoeld onder artikel 7 van de WVP. Maar het gaat hier ook over gerechtelijke persoonsgegevens als bedoeld onder artikel 8 van de WVP (zie vroeger artikel 8, § 1, 15de lid dat uitdrukkelijk onder de persoonsgegevens de maatregelen vermeldt ten aanzien van de geesteszieke in toepassing van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke"; zie ook het Advies 08/93 van 6 augustus 1993 betreffende de verwerking van politionele en gerechtelijke gegevens als bedoeld onder artikel 8 van de wet van 8 december 1992, blz.3). De mededeling van dergelijke, gerechtelijke persoonsgegevens aan de familieleden is dus onderworpen aan artikel 8 van de WVP.

2. Doeleinde - Rechtmatigheid - Proportionaliteit

a) Doeleinde en rechtmatigheid

9. De verwerking van gerechtelijke persoonsgegevens is in principe verboden (zie artikel 8, § 1 van de WVP). Dit verbod is echter niet van toepassing op de hierna volgende verwerkingen,
 - a) onder toezicht van een openbare overheid of van een ministeriële ambtenaar als bedoeld in het Gerechtelijk Wetboek, als de verwerking noodzakelijk is voor de uitoefening van hun taken;

b) door andere personen, als de verwerking noodzakelijk is voor de verwezenlijking van doeleinden die door of krachtens een wet, een decreet of een ordonnantie zijn vastgesteld.

Een belangrijk element hierbij is dat deze verwerking "noodzakelijk" moet zijn voor de uitoefening van de vooropgestelde taken of noodzakelijk voor de verwezenlijking van de vooropgestelde doeleinden. Er moet echter eens te meer worden vastgesteld dat deze beoordeling slechts een opportuniteitsbeoordeling is die niet onder de bevoegdheden valt van de Commissie.

10. Krachtens artikel 4, § 1, 2° WVP moeten persoonsgegevens worden verkregen voor welbepaalde doeleinden en mogen zij niet verder worden verwerkt op een wijze die daarmee onverenigbaar is. De omschrijving van de nagestreefde doeleinden moet dus zo precies, gedetailleerd en volledig mogelijk zijn.
11. Uit artikel 2 van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke blijkt dat de beschermingsmaatregelen als omschreven in de wet (met inbegrip van de kennisgevingsmaatregelen inzake de familiekring die nu in voorliggend wetsontwerp worden ingevoerd) slechts kunnen worden getroffen ten aanzien van de geesteszieke als zijn toestand dat vereist "*hetzij omdat hij zijn gezondheid en zijn veiligheid ernstig in gevaar brengt, hetzij omdat hij een ernstige bedreiging vormt voor andermans leven of integriteit* ».
12. De Commissie is van mening dat de mededeling (bekendmaking) van de gerechtelijke beschermingsbeslissing aan derden die geen partij zijn in het geschil, gerechtvaardigd kan zijn op voorwaarde dat zulks noodzakelijk is om de maatschappij te beschermen tegen de geesteszieke (zie Advies 08/93 van 6 augustus 1993 betreffende de verwerking van politionele en gerechtelijke gegevens als bedoeld onder artikel 8 van de wet van 8 december 1992, blz. 12). Uit de toelichting bij de artikelen van het wetsontwerp blijkt dat het nagestreefde doeleinde van de kennisgeving van deze maatregelen aan de familiekring erin bestaat de familiekring de kans te geven zich op dergelijke beslissingen voor te bereiden (commentaren bij artikelen 5, 6, 8, 11 en 12 van het wetsontwerp).
13. Het gaat om welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden als bedoeld in artikel 4, § 1, 2°, WVP.

b) Proportionaliteit

14. Artikel 4, §1, 3° van de WVP bepaalt dat de persoonsgegevens toereikend, ter zake dienend en niet overmatig dienen te zijn, uitgaande van de doeleinden waarvoor zij worden verkregen en waarvoor zij verder worden verwerkt. De verantwoordelijke voor de verwerking moet bij de keuze voor een bepaalde verwerkingswijze, erover waken dat hij opteert voor die modaliteiten die het minst de privacy van de betrokkenen aantasten. Een inmenging in het recht op bescherming van de gegevens van de betrokkenen, moet voor de verantwoordelijke voor de verwerking immers proportioneel zijn ten opzichte van de doeleinden van die verwerking .
15. De hierboven omschreven maatregelen betreffende de kennisgeving aan de familiekring strekken tot een betere bescherming van de geesteszieke maar ook tot de bescherming van zijn entourage, zoals blijkt uit artikel 2 van de voormelde wet betreffende de bescherming van de geesteszieke.
16. De Commissie stelt vast dat het ontwerpbesluit in artikelen 5 en 7 bepaalt, dat de familiekring door de directeur van de instelling "*indien nodig*" wordt ingelicht over het feit dat de zieke de instelling voor beperkte duur mag verlaten of over het deeltijds dag- of nachtverblijf in de instelling. Er wordt niet in een dergelijke beoordelingsmogelijkheid voorzien, voorafgaand aan het treffen van andere maatregelen ten aanzien van de geesteszieke.
 - Zo zal de familiekring bijvoorbeeld van ambtswege door de directeur van de instelling worden ingelicht over de verzorging in de hierna volgende gevallen: wanneer de geneesheer-diensthofd beslist tot een nazorg buiten de instelling (artikel 8 van het wetsontwerp), wanneer een beslissing tot overplaatsing naar een andere dienst werd genomen door de geneesheer-diensthofd (artikel 10 van het wetsvoorstel) of als de geneesheer-diensthofd beslist om het verblijf van de geesteszieke in de verzorgingsinstelling te beëindigen (artikel 11 van het wetsvoorstel).
 - Maar wanneer onder het gezag en de verantwoordelijkheid van de geneesheer-diensthofd, het de zieke toegelaten is om de instelling voor beperkte tijd te verlaten, bepaalt het wetsvoorstel dat de directeur van de instelling voorafgaand aan die beslissing de volgende personen daarvan "*indien nodig*" moet verwittigen: de magistraat die de beslissing nam voor de opname ter observatie, de aangezochte rechter, de procureur des Konings, de persoon die om de opname in observatie heeft verzocht, evenals de familiekring (artikel 5 en 7 van het wetsontwerp).

De Commissie vraagt zich af welke de redenen zijn voor deze discrepantie: is het vereist om in bepaalde gevallen de noodzaak te beoordelen om de familiekring in te lichten en in andere gevallen dan weer niet? De Commissie verzoekt de wetgever om dit punt op te helderen en/of te motiveren in de toelichting bij de artikelen.

3. Transparantie

17. Krachtens artikel 9 van de WVP moet er over de voorgenomen verwerking diverse informatie worden verstrekt aan de betrokken persoon (verantwoordelijke voor de verwerking, doeleinden van de verwerking, bestemming van de gegevens,...) op het ogenblik dat de hem betreffende gegevens verkregen worden.
18. Het tweede lid van dit artikel 9 voorziet in twee uitzonderingen op die kennisgevingsplicht als de verkregen gegevens niet werden ingewonnen bij de betrokkene. Zo wordt de verantwoordelijke voor de verwerking vrijgesteld van de voormelde kennisgeving als de verwerking wordt verricht voor de toepassing van een bepaling door of krachtens een wet, decreet of ordonnantie. In dit geval zijn de kennisgeving aan de familiekring van de beschermingsmaatregelen ten aanzien van de geesteszieke, die voortvloeien uit (straf) rechterlijke beslissingen evenals de bepalingen tot regeling van de toegang van de geesteszieke tot zijn strafrechtelijk dossiers, van toepassing. Ten overvloede, stelt de Commissie met tevredenheid vast dat de toegang van de geesteszieke tot zijn medisch dossier - via zijn advocaat - wordt geregeld in artikel 32, § 2 van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke.

4. Verantwoordelijkheid en beveiligingsmaatregelen

a) Verantwoordelijke(n) voor de verwerking

19. De WVP definieert de verantwoordelijke voor de verwerking in artikel 1, § 4. Het betreft de *"natuurlijke persoon of de rechtspersoon, de feitelijke vereniging of het openbaar bestuur die alleen of samen met anderen het doel en de middelen voor de verwerking van persoonsgegevens bepaalt. Indien het doel en de middelen voor de verwerking door of krachtens een wet, een decreet of een ordonnantie zijn bepaald, is de verantwoordelijke voor de verwerking de natuurlijke persoon, de rechtspersoon, de feitelijke vereniging of het openbaar bestuur die door of krachtens de wet, het decreet of de ordonnantie als de voor de verwerking verantwoordelijke wordt aangewezen."*

20. Het wetsvoorstel wijst niet uitdrukkelijk aan wie de verantwoordelijke is voor de gegevens betreffende de beschermingsmaatregelen waarvan de geesteszieke het voorwerp uitmaakt in het kader van de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke.
21. Voor zover het gaat om gerechtelijke gegevens, kan worden gesteld dat de FOD Justitie en de ziekenhuizen die gemachtigd zijn om zekere (gerechtelijke) beschermingsmaatregelen te nemen, de verantwoordelijken voor de verwerking zijn en ook verantwoordelijk zijn voor de kennisgeving van die gegevens aan de familiekring in het kader van de door dit wetsvoorstel geregelde procedures. De FOD en de ziekenhuizen moeten zich er daarom van vergewissen dat de WVP wordt nageleefd en meer bepaald, erover waken dat - als het geval zich voordoet - de noodzakelijke machtigingen werden verkregen (zie punt b) hierna) en moeten ze de gepaste maatregelen inzetten om de verwerking te beveiligen.

b) Machtiging van het Rijksregister

22. Het wetsvoorstel bepaalt dat een kennisgeving aan de familiekring naargelang het geval moet gebeuren door de griffie van de bevoegde rechter (vrederechter of jeugdrechtbank), door de procureur of door de directeur van de instelling van de geneesheer die de beschermingsmaatregel heeft genomen.
23. In de toelichting bij de artikelen van dit wetsvoorstel, wordt verduidelijkt dat het opsporen van de familieleden door de griffie gemakkelijker zal zijn via de raadpleging van de verwantschapsgegevens in het Rijksregister, dat op dit punt verder werd aangevuld vanaf 1 januari 2015 (zie artikel 3, 15° en 16° van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, in werking getreden op 1 januari 2015).
24. Er moet op worden toegezien dat iedere persoon die het Rijksregister raadpleegt, over een machtiging beschikt waarmee hij deze gegevens mag raadplegen voor de vervulling van zijn opdrachten als omschreven in de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke.

c) Beveiligingsmaatregelen

25. Krachtens artikel 16 van de WVP, is de verantwoordelijke voor de verwerking verplicht om alle technische en organisatorische maatregelen te nemen die noodzakelijk zijn om de gegevens te beschermen. De Commissie verwijst hiervoor naar de "*Referentiemaatregelen voor de*

beveiliging van elke verwerking van persoonsgegevens" terug te vinden op haar website.¹ De Commissie verwijst ook naar de minimale normen voor de beveiliging die het Algemeen Coördinatiecomité van de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid heeft vastgesteld en die door het Sectoraal comité van de Sociale Zekerheid en van de Gezondheid werden goedgekeurd ².

OM DEZE REDENEN,

Brengt de Commissie een gunstig advies uit over het ontwerpbesluit op voorwaarde dat rekening wordt gehouden met haar opmerkingen in voorliggend advies, met name de punten 16 en 24.

De Administrateur f.f.,

De Voorzitter,

(get) An Machtens

(get) Willem Debeuckelaere

1

http://www.privacycommission.be/sites/privacycommission/files/documents/referentiemaatregelen_voor_de_beveiliging_van_elke_verwerking_van_persoonsgegevens.pdf

² <https://www.ksz-bcss.fgov.be/binaries/documentation/nl/securite/richtlijnen.pdf>